

2010 – Pécs Európa Kulturális Fővárosa

Nem akármilyen rendezvényen debütált a bécsi Collegium Hungaricum új igazgatója: Európa tavalyi és idei kulturális fővárosa randevúzott az intézményben. Itt, ezen a találkozón adta át Linz a jelképes stafétabotot Pécsnek. Méhes Márton a baranyai városból indult, a 2010-es program alakításában pár éve maga is részt vett. Új beosztására a leköszönő igazgató, Fónagy Zoltán segítségével készült fel.

Linz „édes stafétabotot” adott Pécsnek

Stílusosan, félúton Európa tavalyi és idei kulturális fővárosa között, Bécsben, a Collegium Hungaricumban vette át Pécs az Európai Kulturális Főváros stafétabotját Linztől. Nem is akármilyent: az osztrákok Magyarország formájú hatalmas linzertortát hoztak ajándékba, amit az ünnepség után a közönség azonnal el is fogyasztott. Linz ennél sokkal többet is tett a magyar sikerért: folyamatosan adta át tapasztalatait az utódvárosnak. Nem kell megijedni, ha valami még nem készült el – nyugtatta Ulrich Fuchs, a linzi program igazgatóhelyettese a pécsieket. Nálunk is volt erre példa, ám az ilyen malőr mégsem befolyásolta a sikert – tette hozzá. Linz helyállt, és így utólag elmondható, a mottó – „A változás ígérete” – valóra vált, a város több tekintetben már nem azonos régi önmagával. Vagy talán nem is maga Linz változott, inkább a róla kialakított kép, az ott lakók magabiztossága, önbizalma – mondta Gerda Foster, a felső-ausztriai tartományi főváros kulturális osztályának vezetője. Míg régen szinte kizárólag az acélgyártás jutott az emberek eszébe a névről, ma már köztudomású a csinos kis barokk város elkötelezettsége a kultúra iránt, ami egyébként nem csak erre az évre szólt. Több rendezvény átnyúlik a következő esztendőre. A kulturális vezetők pedig tudják, hogy kötelességük megőrizni a sokszínű, modern, nyitott város képét, a most kivívott tekintélyt. Persze mindezen túl

nem elhanyagolható a többszázezer látogató ténye: ilyen sokan eddig még soha nem látogattak a kevesebb, mint 200 ezer lakosú városba.

A rendezvények sokféleségéről kisfilm is készült, ami pedig a hosszabbtávú hatásokat illeti, nem egy, az évadra elkészült beruházást köszönhet a város a kulturális főváros címnek. A Kastélymúzeum déli szárnyának újrainyitása mindenképpen kiemelendő, de a konkrét létesítményeknél semmivel sem kisebb a jelentősége annak a vadonatúj, határokon túlmutató kapcsolatrendszernek, amely kialakult. Sőt, az a jövőben jól követhető példa is fontos, amit az egyes művészeti ágak kapcsolódása nyújtott.

A kétezer éves Pécs – és erről nemcsak Szalay Tamás, az évad kulturális igazgatója, hanem Páva Zsolt polgármester is beszélt – mindenképpen épít hagyományaira. Arra tudniillik, hogy ez a város a maga mediterrán légkörével egyébként is közterein él, nem beszélve regionális jelentőségéről és multikulturális jellegéről. Egyáltalán nem utópia az az elképzelés, hogy Pécs valamiféle összekötő kapocs legyen a Balkán és a nyugat között, a Trieszttől Aradig terjedő térség kulturális központjává nője ki magát. A város múltja végül is kettős, a török uralomnak és a német jelenlétnek egyaránt vannak emlékei. Témát és tartalmat ad Pécs régi egyetemi hagyománya, de a világszerte ismert Zsolnay porcelán is. Utóbbi első sorban azzal, hogy a város kulturális negyedde alakítja

Megnyitó ünnepség Pécssett

I. F. felvétele

a régi gyártelepet. Alkalmat nyújt az évad arra is, hogy kevésbé ismert tényeket tárjon a világ elé, például azt, hogy *Pécs erősen kötődik a Bauhaushoz*. Nem feltétlenül épületeivel, inkább azzal, hogy innen indult ennek a stílusnak jó néhány képviselője. Most, a berlini Bauhaus Archívum fennállásának ötvenedik évfordulóját is alkalmul használva, nagyszabású kiállítás nyílik, amely a pécsi zárás után Berlinbe utazik. Nem fordítva – jegyezte meg Szalay – így, ebben a sorrendben: *Pécsről Berlinbe*.

Összesen 350 kulturális programmal, jó ezer eseménnyel, 100 civil szervezésű, és további 80-100 regionális társrendezvényvel várják a látogatókat, nemcsak Pécssett, hanem a környező településeken is.

A linziek és a pécsiek az elmúlt évben sűrűn találkoztak, s nemcsak abban a formában, hogy a felső-ausztriai főváros eleve pécsi művészeti együtteseket is bekapcsolt a programjába. *A tapasztalatcserék fontosak* voltak, bár a bécsi ünnepségen nem egyformán fogalmaztak az osztrákok és a magyarok. Fuchs szerint a pécsieknek volt alkalmuk tanulni az ottani hibákból, Páva Zsolt viszont arról beszélt: mennyit tanultak a linziek kreativitásából.

Duna stratégia – európai projekt

A Collegium Hungaricum kapcsán az eddigiek összegezésére, a jövő vázolására kértük a leköszönt és az új igazgatót.

Jók az előjelek a kezdéshez – mondta Méhes Márton, akit még mint az Andrássy Egyetem kancellárját, a budapesti Festetics palotában a felkészülés időszakában rendszeresen felkeresett az előd, dr.

Fónagy Zoltán. Méhes nagyra értékelte ezt a véleménye szerint az elvárhatónál nagyobb segítséget. Szívélyes, baráti volt a közös munka, kiterjedt minden apró részletre, és egészen nyilvánvaló, hogy ez érezteti majd hatását a későbbiekben – mondta.

Az újonnan kinevezett igazgató ausztriai kötődését még középiskolás korára vezeti vissza, amikor – 1990-ben – ösztöndíjjal Grazban töltött egy évet. Mosolyogva mentegetőzik: tudja, hogy a gimnáziumi évekre nem szokás hivatkozni. Mégis, ez az időszak fontos volt számára, ekkor ismerte meg az osztrák mentalitást, s alakította ki vonzalmát a szomszéd ország kultúrája iránt.

Mindennek most majd hasznát veszi, hiszen ismernie kell a fogadó országbeliek érdeklődését, ízlését. A magyar kulturális intézet feladata ugyanis nem utolsósorban az ő bevonásuk a programokba, ők azok, akikhez a magyar kultúra értékeit el kell vinni.

A bécsi Collegium Hungaricum elmúlt évekbeli tevékenységének összegezésekor a kulcsszó a nyitás, amit azonban dr. Fónagy Zoltán, a leköszöntő igazgató nem tulajdonít kizárólag a saját érdemének. Szívesebben beszél hosszabb folyamatról, amely azonban kétségkívül az elmúlt években, az ő igazgatósága alatt teljesedett ki. Ma már nem csak megújult épületbe hívják a közönséget (az átépítés *Fényi Tibor* nevéhez fűződik – jegyzi meg Fónagy), egyre gyakoribb a külső rendezvény. Magyarország kisebb-nagyobb fesztiválok, ismétlődő, tematikus avagy regionális kulturális rendezvények visszatérő résztvevője. Ma már nem mi kilincselünk az ötleteinkkel, hanem minket keresnek – jegyzi meg Fónagy. Zenei együttesek éppúgy ott vannak a Bécsben oly kedvelt Sargfabrik rendezvényein – mégpedig óriási si-

Méhes Márton a Pécsi Tudományegyetemen tanult germanisztikát és nyelvészetet, majd az ELTE-n szerzett doktori (PhD) címet német nyelvészetből. Intézet-szervezési ismereteit a berlini Collegium Hungaricum igazgatóhelyetteseként szerezte. Az öt és fél éves kiküldetés után a németországi magyar évad kurátora volt, majd az Európa Kulturális Fővárosa program (EKF) művészeti igazgatójává nevezték ki. Január óta a bécsi Collegium Hungaricum igazgatója.

Dr. Fónagy Zoltán, leköszönő igazgató

kereket aratva –, mint az Ost Klubban. Irodalmunk képviselőinek felolvasóestjei a Literaturhaus (Irodalmi Ház) műsorának biztos pontjai. Népszerűek a Ciffrá Alapítvány koncertjei, s a Theater Brett közép-európai színházi fesztiváljának rendszeresen van magyar meghívottja – hogy csak a kisebbekről beszéljünk, de immár harmadik éve hívnak magyar előadást a Wiener Festwochen – a Bécsi Ünnepi Hetek – programjába is.

Míndez azt igazolja, hogy a Collegium Hungaricum gyakorlatilag bekerült az ausztriai kulturális intézmények műsorszervezőinek tudatába, felismerték a kölcsönös előnyt, vagyis azt, hogy *a magyar kultúra szinte valamennyi műfajban gazdagíthatja a programokat*. Ezek az együttműködések mindenképpen hasznosak, nemcsak azért, mert megismernek minket, hanem mert a jelenlegi szűkös gazdálkodási keretek között jól jön, ha bizonyos költségeket – mondjuk a rendezvénysorozat meghirdetését, a műsorfüzetet – az osztrák partner átvállalja.

Méhes Márton ezt a koncepciót nemcsak továbbvinné, hanem szélesítené is. Olyan témákkal egészítené ki, amelyek abszolút időszerűek, és még alaposabb beágyazódást biztosítanak. Ilyen például *a Duna-stratégia*, amiben komoly lehetőséget lát – és ezt nyertes pályázata is tartalmazza. A Duna menti országok együttműködésének intézményesítése *a 2011-es magyar EU-elnökség egyik központi célja lehet*, s ez egy Duna menti fővárosban működő kulturális intézet számára még sokkal több partnert jelent. Eddig is előfordult közös fellépés ezeknek az országoknak az intézeteivel, Méhes elgondolásai közt azonban ez még fontosabb szerepet kap. Az Andrássy Egyetemen e témakörben sok olyan ismeretet szerzett, amire alapozni szeretne a jövőben. A közös folyó kulturális és tudományos témalehetőségek sokaságát nyújtja, s ez könnyedén (és mutatósan) kihasználható. A magyar kultúra és tudomány behelyezése ebbe a tágabb összefüggésbe az osztrákok újabb rétegeinek érdeklődését keltheti fel, márpedig ez a célközönség. Eközben persze a Collegium Hungaricum számára továbbra is fontos a Bécsben, Ausztriában élő magyar kolónia, az ő tájékoztatásuk

a hazai újdonságokról, nosztalgiájuk kielégítése, gyermekeik magyar nyelvi és kulturális kötődésének elősegítése.

Méhes pécsi elkötelezettsége garancia arra, hogy Bécs sokféle ízelítőt kap majd Európa kulturális fővárosának terveiről, illetve az évad idején megfelelő tájékoztatást az ott átélhető eseményekről. Ezt szintén a kulturális offenzíva fontos lehetőségének tartja, amit nem szándékozik kihasználatlanul hagyni. Méhest pár héttel a gyakorlati intézetvezetés megkezdése előtt az a kérdés foglalkoztatta, vajon húsz évvel a rendszerváltás után milyen lehetőség van a kapcsolatépítésre, milyen témák érdeklí az immár lebontott határ túloldalán élőket. Tisztában van azszal, milyen nagyszerű ugródeszka lehet az intézet a magyar művészek számára a külföldi ismertséghez, érvényesüléshez. Foglalkoztatja egy-egy művész „felépítésének”, elindításának gondolata is. Ezt jól szolgálnák olyan rendezvények, amelyeknek lehet folytatása.

A szűkös anyagi helyzet ténykérdés. Fónagy igazgatói kinevezésekor még tizenöt munkatársa volt a bécsi Collegium Hungaricumnak. Ma kilencen végzik az egyébként örvendetesen megsokasodott feladatokat. A pénzühiány miatt nem érdemes sopánkodni, ebben is egyetértenek. Fónagy egyébként a legjobban a kiszámíthatóságot hiányolja. Az igazgatói feladatkör tehát a szponzorkeresésre és egyéb források felkutatására is kiterjed. A gazdasági téma nem új Méhesnek: az Andrássy Egyetem kancellárjaként (főtitkáráként) volt dolga ilyesmivel, nem is beszélve a berlini Collegium Hungaricumban eltöltött évekről. Ott is tanult technikákat. Az első perctől kezdve világos számára, hogy az állam feladata alapvetően az intézet fenntartása, a programok megvalósíthatóságát egyéb forrásokból kell biztosítani.

A leköszönő és a kinevezett igazgató még a múlt év végén együtt találkozott azokkal az osztrák partnerekkel, akiket Méhes „megörökölt” majd elődjétől. Erre a fogadásra ugyancsak sokan jöttek el, és bizonyos, hogy egyikük sem utoljára járt a Duna-csatornához közeli épületben.

Szászi Júlia